

Marina Alta. Acaballes del segle XIX. El Montgó presideix la vida dels habitants de Benisaina i

LA MEL I LA FEL

CARME MIQUEL

COL·LECCIÓ «VALÈNCIES», 12

291 PÀGINES

TÀNDEM EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Caselles, dos pobles que en viuen a l'abric. *La mel i la fel* és la història de la gent d'aquestes terres, contada amb la veu originària del poble. Carme Miquel trama un relat que ens enganxa des de les primeres pàgines, per la senzillesa de la història i pel que té de testimoni, no només d'un vocabulari propi, sinó de tota una concepció del món.

El dia que don Elies, el nou rector de Benisaina, arriba al poble, s'adona que Maria la Moteta té alguna cosa d'especial i que, de ben segur, li portarà problemes. Aquell indici es verificarà uns anys més tard en la persona de Gràcia la Llet, filla de Maria, que demostra unes virtuts miraculoses que el pare Elies no està disposat a acceptar. A Caselles, una de les famílies poderoses, la dels Montant, pateix la seua tragèdia particular. Cecília Fornés rebutja l'orgullós Adolf Montant, que es veu obligat a buscar una altra xica de casa bona, en un convent de Gandia. Amb ella tindrà un fill, Pere, que anys a venir estableix una relació molt especial amb el petit poble de Benisaina. Enmig de tot plegat, la lluita entre els blaus i els rojos (els poders fàctics i els anticaciquistes), s'expressa simbòlicament en el joc de pilota; la creença en les forces

sobrenaturals impregna la vida de la gent del carrer i l'omnipresent Cap Gros, el Montgó,

introdueix una nota de «realisme màgic», segons s'ha dit. El monòleg interior de la muntanya, però, que l'autora introdueix en cursiva, aporta poc a la història: en comptes d'això, mastega el relat, tot repetint el que el lector ja havia entès de la lectura dels paràgrafs previs. («*Ha vingut el foraster amb el cistell ple d'exòtics ensomnis i ha captivat Gràcia. En passar per davant de la seua porta, ella l'ha oberta alhora que hi (sic) obria el seu cor.*».)

El millor de la novel·la és la història en ella mateixa i el retrat de costums que aconsegueix Carme Miquel. Hi ha molts moments en què la vivesa del llenguatge i la gràcia amb què parlen les dones ens fan recordar les que apareixien a Ramona Rosbif, i esdevenen un testimoni impagable de tot un univers que l'era de la comunicació ha difuminat fins a extrems impensables: «Et penses tu que els húngaros et voldrien darrere? (...) Tots, tots es maten a fer faena i a fer, això, trencar-se que diuen, que sempre estan voltantins amunt i voltantins avall (...) Els altres van tots *a retrotero*, a cal·lar i a obeir al que mana que sempre és un home. I si no, garrot.»

Maite Insa

Dreces cap al no-res

La dedicatòria de l'àlbum —«Al poeta Francisco Javier Egea... en el recuerdo de las volutas huidizas»— marca el to de les tres històries que el componen, totes amb la difícil virtut de retratar emocions extraordinàries a través d'allò que en podríem dir personatges vulgars.

AÚN EN EL HUMO

GUIÓ DE KARIM TAYLHARDAT

IL·LUSTRACIONS DE FRANCISCO MARCHANTE

COL·LECCIÓ «SOLYSOMBRA»

60 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, ONIL, 2005

Tot i que el títol i la coberta podrien fer-nos pensar una altra cosa, *Aún en el humo* no constitueix una història unitària, sinó que es divideix en tres de diferents que es caracteritzen, però, per un mateix estil inconfusible i una coherència poc habitual en altres àlbums d'aquesta mena. La primera, titulada «La segunda oportunidad», narra la trambalsadora experiència d'una jove que treballa com a empleada a les taquilles d'una estació de ferrocarrils i a qui, quan era menuda, sa tia va enviar amb tren a un lloc que es revelaria inexistent pel desequilibri mental de la dona, tot i que ella el buscà amb ànsia fins perdre's del tot: Bawlrroad; el xoc es produeix quan un home, després de tots aquells anys i sense cap explicació aparent fins al final, li demana un bitllet amb aquesta destinació. L'episodi següent, «Pase de pernocta», reflecteix una mena de joc cruel entre els dos integrants d'una parella i acaba amb una aridesa que, al marge que tot haja estat

veritat o invenció, no deixa de ser igualment punyent, como si qualsevol cosa que hi haja fora d'aquest sentiment de desolació no importara gens. Finalment, «Una biela de más» narra també amb fredor inusitada l'aspra relació entre una àvia i la seua néta, en què la mentida, la solitud i les actituds contràries a les habituals dins d'una societat hi juguen un paper fonamental i fins i tot, des d'algun punt de vista, podríem argumentar que se'ns presenten com a valors rarament positius.

La importància dels jocs mentals i també dels sentiments és tan primària, i es reflecteix en un estil tan barroc i alhora precís –sobretot al capítol central–, que de vegades, malgrat que estem davant d'un còmic amb les pertinents il·lustracions, ens fa pensar que Taylhardat és també una magnífica autora de petites peces en prosa, d'una narrativa breu situada a mig camí, si això és possible, de Jorge Luis Borges –pel poder de la imaginació, el recargolament prodigiós i els jocs d'estil sense gratuïtat ni imperícia– i de Raymond Carver –per la manera de solapar un rerefons contundent sota la simple aparença d'un seguit d'anècdotes quotidianes i trivials, en podríem dir «vulgars» també, magníficament retratades dins d'una grisor tant figurada com literal–; a la impecable qualitat de

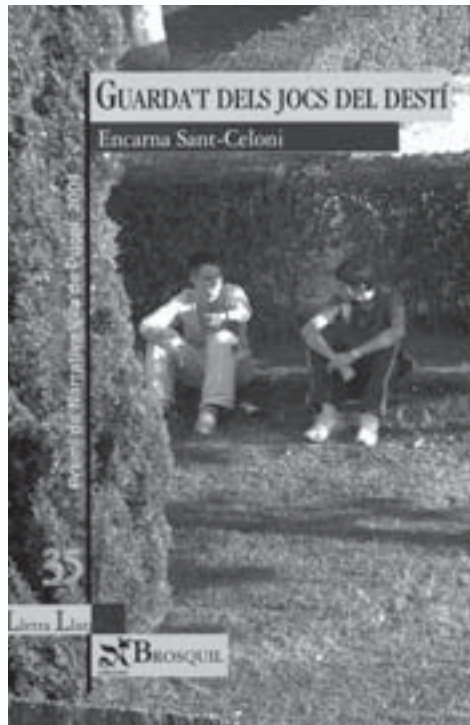
l'edició i dels mateixos textos, per no esmentar la magnífica reproducció dels dibuixos, hem d'afegir la tasca com a coordinador de Jesús Cuadrado, erudit amb coneixements enciclopèdics –autor d'un *Atlas de la cultura popular* que molts consideren ja canònic– i sovint reconegut com un dels majors experts d'aquest mitjà a tot l'Estat. Sens dubte alguna cosa hi deu haver tingut a veure, amb la innegable qualitat de l'àlbum, i resulta bastant aclaridor que una persona amb un nivell d'exigència així signe tan clarament la seua aportació a l'editorial de Paco Camarasa, cada vegada més justament admirada i no tan sols a nivell estatal.

La borbomballa de l'existència humana, aquest aplec de «volutas huidizas» que conforma el nou àlbum de Ponent, sembla la matèria primera d'aquesta guionista veneçolana i d'un estil visual volgudament vague i sàviament abstracte com el de Marchante. El paisatge de la ment i de les sensacions resulta gairebé sempre l'àmbit idoni per a aquesta prosa elegant i per a aquests dibuixos amb una aparença ambigua, entre sòlida i etèria, cosa que fa preveure i desitjar que la col·laboració entre tots dos autors continue endavant i, si és possible, amb nous resultats tan lloables com aquest.

Felip Tobar

Regust agredolç

El darrer llibre d'Encarna Sant-Celoni destaca pel domini de la llengua i la diversitat de registres emprats, acoblats de forma impol·luta en el discurs narratiu, però es troba a faltar una major consistència en la trama dels relats.

GUARDA'T DELS JOCS DEL DESTÍ

ENCARNA SANT-CELONI

«PREMI DE NARRATIVA VILA DE PUÇOL», 2004

COL·LECCIÓ «LLETRA LLARGA», 35

224 PÀGINES

EDICIONS BROSQUIL, VALÈNCIA, 2005

No és obligatori en un recull de relats que hi haja un fil narratiu, una unitat d'estil o qualsevol altre connector més o menys «espiritual» o formal que el lligue, però també és cosa certa que la seua existència en facilita la lectura i dona major consistència interna al llibre. En *Guarda't dels jocs del destí*, que va guanyar el premi «Vila de Puçol» de l'any passat, Encarna Sant-Celoni ens presenta un conjunt de narracions curtes que poc tenen a veure entre elles i que per tant, depenen exclusivament de la seua pròpia força per captar i mantenir l'atenció del lector. I en aquesta tasca no tenen gairebé més ajuda que un treball lingüístic excel·lent, amb un ús molt escaient de frases peculiars, tons expressius i jocs de mots que atrauen el lector però no són prou per arrodonir el treball narratiu. El nus de les històries de *Guarda't dels jocs del destí*, és en la majoria dels casos banal, i molt especialment en la primera de les narracions «Trauma daguerrotípic», probablement la menys indicada per obrir el llibre. Un fotògraf que llança pilotes contra aquells a qui ha de retratar per captar una posa especial, una jove cangur que es dedica a conversar amb un got de llet o una bicicleta o una xica amb propensió a oblidar les claus del pis en el seu interior, són els protagonistes d'històries intranscendents que ni tan sols arriben a peripècies còmiques.

A l'autora li agrada també jugar amb la fecunda temàtica de les relacions personals i així apareixen parelles homosexuals, seductors de pacotilla o parelles que «s'obrin» a relacions de grup, però en cap cas el tractament dels possibles conflictes va més enllà de l'anècdota.

Entre tots els relats destaca de forma evident el titulat «Evasives» amb un interessant tractament del tema de les persones «diferents», marginades per la seua actitud vital; en aquest cas una dona que pateix un dur trauma després d'haver estat objecte d'una violació i que seu a la taula d'un bar dia rere dia sense conversar amb ningú. El protagonista i narrador li escriu un diari que mai no arriba a enviar-li; assegut al mateix bar dirigeix a aquella a qui anomenen «la loca» una sèrie de reflexions en què ell mateix es va descobrint també com a especial, amb un altre tipus de «diferència», potser més tolerada però clarament divergent d'una societat –la nostra– cruel i gens respectuosa, molt més brutal del que sovint volem reconèixer.

Després de llegir el recull, roman la sensació que una autora capaç d'escriure un relat com «Evasives» i amb un domini evident de la llengua i els recursos narratius com el que mostra podrà anar més enllà.

Jordi Sebastià

Desconcertant perfum

Guardonada amb el «Premi de narrativa Ciutat d'Elx», 2004, *L'olor dels crisantems* és una història senzilla que mostra la gran complexitat que és viure una vida. Camil·la, la protagonista, ho té tot per ser feliç, però s'endinsa en els bafs de l'alcohol...

L'OLOR DELS CRISANTEMS

LLIRIS PICÓ

«PREMI DE NARRATIVA CIUTAT D'ELX», 2004

136 PÀGINES

EDICIONS 3 I 4, VALÈNCIA, 2005

Camil·la és una dona perduda. Es va perdre en el moment en què es va deixar arrossegar pels interessos de dos hòmens, el seu pare i el seu futur marit. Aquesta dona de casa bona –la mare «senyora de» i el pare metge– havia d'estudiar una mica per fer alguna cosa, per això es va fer mestreta, havia d'aprendre a fer ganxet i altres destreses, allò sí que era important... El quadre és ben conegut.

L'olor dels crisantems parla de la frustració d'una dona que no sap què fer de la seua vida; sap exactament el que no li agrada de la seua quotidianitat, però no troba la força d'encarar-s'hi, per això va destrossant-se el cos a poquet a poquet, amb l'alcohol. La protagonista té una posició social i diners, té un marit, metge, que no la coneix en absolut ni es preocupa el més mínim pel que puga pensar, té un fill criat per una dida, té un pare egoïsta i una mare transparent, i té una amiga superficial. Camil·la no té res.

Només li queden les novel·les per a oblidar el món miserable i artificial que l'envolta, i l'alcohol, cada vegada més present, més necessari. Li agraden les històries i les busca en una llibreria de la ciutat que pertany a Abel, un home que forma part del seu paisatge. Ell és diferent, sensible, atent, respectuós, gris, difuminat, potser massa absorbit per l'escenari, com una figura de paper que

s'apega en un mur, però d'açò, la Camil·la, s'adona més tard. I les flors... ens acosten als sublims perfums rodo-redians. Els crisantems que ella, Camil·la, compra regularment i posa en un gerro perquè tenen una olor especial quan són frescs i llisos, però també quan s'estan marcint a dintre del gerro, com la seua vida, com el seu esperit. Aquesta novel·la m'ha sorprès favorablement. Soprès perquè no havia llegit res, fins ara, de l'autora, Lliris Picó, i he descobert una ploma madura, ferma, que mestreja la llengua. L'autora crea un personatge femení amb tota la seua extensió i nosaltres, lectors, entrem en l'univers d'aquesta dona que lluita per donar un sentit al desastre de vida que té, i la compadim, la detestem o l'acaronem amb el pensament. Camil·la és com una nina de porcellana en una cova de gegants. La fragilitat d'una dona sensible que, tot i posseir-ho tot a nivell material i social, no ho pot valorar perquè justament en coneix l'altra cara, la que no es veu, la que està plena de misèries, de desamors, de carències, perquè tot es basa en la superficialitat, i si això falla no hi ha res, només es-quesenes girades. L'única possibilitat de desempallegar-se de la mediocritat és tornar a començar.

Maria Sirera

En la cárcel

Antonio Valera (Alcantarilla, Murcia, 1965) ha pasado más de 20 años en la cárcel, doce de ellos en régimen de aislamiento. En este libro narra lo que vivió entre los 17 y 20 años de edad: una visión sin concesiones del interior oscuro, inhumano y violento de las prisiones.

VOLANDO EN LA CÁRCEL
ANTONIO VALERA HIDALGO
COL·LECCIÓ «OTRASVOCES», I
319 PÁGINES

TÁNDEM EDICIONS, VALENCIA, 2005

La narración que Antonio Valera Hidalgo realiza de la vida en las cárceles entre 1983 y 1986 resulta sobrecogedora, porque confirma muchos de los tópicos que a menudo recrean películas y novelas, y que desearíamos que no fueran más que ficción: maltratos, palizas, humillaciones y torturas son procedimientos empleados con frecuencia por algunos funcionarios de prisiones; enfrentamientos, ataques, odios y venganzas entre los internos que llegan incluso al homicidio; los abusos y vejaciones de todo tipo suceden cada día y las drogas circulan con bastante impunidad. Impera la ley del más fuerte. En este ambiente de miedo y represión, resulta casi imposible que alguien –sobre todo si se trata de jóvenes menores de edad– pueda superar tanta violencia recibida y ejercida y recomponer su vida con cierta normalidad.

¿Cómo lo consiguió el autor de estas memorias? Antonio Valera alude a su

manera de ser, a su capacidad de lucha y resistencia, a su rebeldía constante que a veces lo llevó a cometer actos atroces —contra otros y contra él mismo— pero que le ayuda a resistir en los peores momentos, como cuando se encuentra al borde de la muerte, tras haber recibido más de veinticuatro puñaladas. La evocación de sus recuerdos de la infancia y la juventud previa a la cárcel le ayudan a soportar el silencio y el aislamiento de la celda: recordar los paisajes y olores del entorno murciano y sus correrías de cuando era un chaval; las lecturas a las que se va aficionando y, sobre todo, la redacción de estas páginas: «Creo que inicié la salida de la cárcel el día que empecé a escribir este libro», afirma.

El autor denuncia la arbitrariedad con la que se aplican los reglamentos de los centros penitenciarios y con la que se imponen los castigos, la impunidad con la que se infringen las leyes ahí adentro, el desamparo legal de los reclusos, así como el absurdo de los traslados de una ciudad a otra, que repercute en un mayor desarraigo de los que cumplen condena, puesto que la lejanía dificulta enormemente las visitas de familiares y allegados. Además describe el estado lamentable de muchas celdas, de los vehículos para transportar presos o de otras

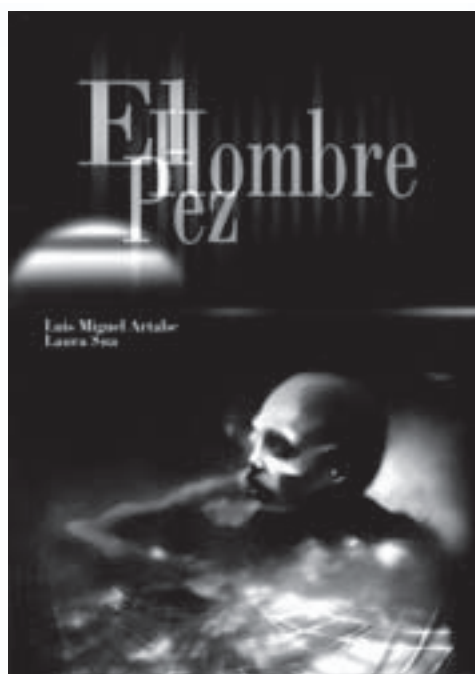
estancias provisionales en las que pasan horas o días. También relata la facilidad para delinquir: robar una moto o un coche se hace a salto de mata y atracar un banco tampoco requiere excesiva premeditación. En los dos años que estuvo en la prisión de Teruel, fue testigo de más de 50 violaciones y 4 asesinatos. Un testimonio duro y perturbador que contribuye al necesario debate social sobre la justicia, las penas, el estado de las cárceles y los derechos de los presos.

Aranxa Bea

La força dels monstres i de les històries

«Si no fue verdad... mereció serlo» és l'aclaridor títol del pròleg d'aquest àlbum i tota una declaració d'intencions del guionista, que aconseguix transmetre amb èxit una personal i intensa fascinació per històries populars com la de la criatura que dóna títol al volum.

EL HOMBRE PEZ

GUIÓ DE LUIS MIGUEL ARTABE

IL·LUSTRACIONS DE LAURA SUA

COL·LECCIÓ «SOLYSOMBRA»

56 PÀGINES

EDICIONS DE PONENT, ONIL, 2005

Potser no és casualitat que l'home-peix comence essent a penes un murmur entre els temorosos pescadors del Cadis del segle XVII i acabe resultant, a més del botxí d'alguns, un subjecte entranyable i finalment una persona ben concreta desapareguda d'un poble situat a l'altra banda de la península ibèrica, al nord, i anomenat com l'única paraula que li sentim pronunciar en tota la història: Liérganes.

Igual com un fil que seguim ben de gust per l'amenitat del ritme narratiu, per la tensió gairebé constant i per la simpatia dels protagonistes –sobretot del jove Jesús, amb una constància insòlita a l'hora de salvar la vida del «monstre» i d'esbrinar-ne els orígens, i del capità, amb un disseny gràfic igual d'extraordinari–, de mica en mica l'anècdota es desplega per deixar-nos veure tota una reflexió sobre les actituds humanes davant la vida que resulta ben vàlida tant pel que fa a l'època reflectida com si tractem d'aplicar-la a l'actualitat. Fins i

tot les biografies dels autors, escrites per ells mateixos al final, semblen un compendi boirós de realitat i ficció, no sabem si de manera deliberada: ella escriu la d'ell i ell la d'ella, però segons les seues dades oficials tots dos van nàixer després del 1975 i en aquests textos, per exemple, Sua ens diu que porten trenta anys junts i Artabe que, quan la va conèixer, ella estava fumant (?).

En qualsevol cas, el que sí que sabem que és cert és que l'escriptor va estar implicat també en el guió «col·lectiu» d'un altre àlbum, *Áureo: visiones de una historia* (ACANG - Atrapaos Còmics, 2003), i que el d'aquest, *El Hombre Pez*, és el primer que signa en solitari. Laura Sua, l'estil deliberadament tosc i irregular de la qual sembla desconcertant per a una història així –de vegades rarament apropiat i d'altres del tot fora de lloc–, afirma en el primer d'aquests textos misteriosos que a ell li agraden guionistes com Alan Moore i Neil Gaiman, un moment en què no em vaig estar de pensar que segurament aquesta història no desentonaria en algun episodi de sèries ja desaparegudes com la *Promethea* del primer i, sobretot, el *Sandman* del segon, especialment per aquesta manera de recórrer al folklore popular –i a qualsevol manifestació d'aquest– sense prejudicis, sense condescendències ni pretensions, per vehicular de manera

ben vàlida una història i un missatge tan propis com vulguem.

Les concomitàncies entre les maneres de narrar són òbvies: la preferència per les estructures circulars –el volum s'obri i es tanca amb la mateixa situació, com tantes històries de Moore–, el fet que el fantasieig no anul·le el rigor històric –tan sols cal veure el contundent retrat de la Inquisició, equiparable al d'esdeveniments històrics com el de la infame Croada dels Infants vist per Gaiman– i moltes altres coses són trets que l'escriptor comparteix amb els seus admirats i ja canònics models, per no esmentar aquesta fascinació pels personatges obscurs i «malvats» que l'ha fet fins i tot dedicar-los una tesi doctoral. Tanmateix, en llegir sobre aquestes influències també vaig pensar, inevitablement, com hauria quedat aquesta història amb alguns dels dibuixants d'aquelles altres, com ara Charles Vess o J. H. Williams III, i aleshores la distància entre el grafisme de Sua i allò que Artabe ens conta se'm fa més gran encara.

Però potser aquest contrast també és deliberat, com el de Liérganes i Cadis o el d'un home i un peix, i aleshores seria millor que callara i tornara a afirmar, per si no ha quedat clar, que el resultat final és ben remarcable.

Felip Tobar

La corrupció immobiliària

Jesús Moncho ha triat un tema actual per a un relat trepidant en clau de novel·la negra. Andreu, un saxofonista bohemí, es veu involucrat en un seguit de situacions absurdes que el duran a actuar com a detectiu improvisat darrere d'una trama especulativa.

GRAN BULEVARD

JESÚS MONCHO

COL·LECCIÓ «LLETRA LLARGA», 34

166 PÀGINES

BROSQUIL EDICIONS, VALÈNCIA, 2005

Els darrers anys han vist com la febre constructora s'apropiava del nostre territori; l'horta, les costes, els nostres boscos i conreus, construccions emblemàtiques i els nostres barris més antics pateixen les conseqüències de l'especulació desenfrenada. Encara hi ha vida i s'han produït resistències èpiques, com la de les veïnes de l'horta de la Punta de València fermes a les seues alquerries centenàries fins l'últim moment. També al personatge central de *Gran Boulevard* el desperta un matí el terrabastall de les excavadores que enderroquen sa casa. Més exactament casa de sa tieta, per donar pas a un futur gran bulevard: «S'enfonsava, amb aquells murs, una etapa; per a mi, quasi una vida...». La xiconna amb qui ha passat la nit i Andreu han de fugir i, a partir d'aquest moment –estem al primer capítol de la novel·la–, el protagonista no s'atura un moment, els esdeveniments se succeeixen a ritme de jazz, les escenes surrealistes, els perso-

natges estranys, els diàlegs ràpids, llam-pants, vius i plens de sobreentesos. Les converses semblen reproduir parlars reals, amb els mots entretallats i les frases a mig dir característiques del llenguatge oral. El vocabulari és colorat i farcit de metàfores exagerades i sorprenents, de neologismes i paraules estrangeres. El resultat és un quadre exuberant, d'un barroquisme divertit i actual.

La novel·la s'organitza sobre dos eixos que coincideixen amb les recerques d'Andreu; per una banda el capfica la investigació dels comptes del propietari d'una xarxa d'empreses, entre les quals està la constructora que ha tirat a terra sa casa. Per altra banda cerca, enamorat, la dona «d'ulls de lluna» que l'acompanyava aquella nit i que es presenta misteriosa de tant en tant. Les dues trames es confonen quan el músic detectiu descobreix les relacions de la seua estimada amb els negocis immobiliaris. El personatge de Xicòria –músic i company de jocs d'infantesa del personatge central– és construeix sobre el tòpic de l'ajudant, tan comú a moltes narracions policíiques. Amb la seua cabellera llargaruda i rulla, sempre disposat a compartir-ho tot amb Andreu, fins i tot la xica, és una de les troballes de l'escriptor. Les seues intervencions donen la rèplica a les del protagonista, en un to entre

poca-solta i alegre, ple de castellanismes: «Quan m'aguaitava fixament, o se li escapava quasi tot en castellà, era que una gran emoció el recorria».

Jesús Moncho dibuixa una societat on «qui no posseeix, no és ningú. La qual cosa agita la voracitat per posseir fins i tot allò de l'altre, allò alié. S'afana i es pispa». Amb tot, escull un final feliç o almenys, esperançador, on el músic prefereix denunciar els afers bruts del capitalista aprofitador que acceptar els diners que li ofereix per mantenir la boca tancada. I és que davant de la salvatge corrupció immobiliària als ciutadans indefensos només ens queda això, la denúncia.

Imma Gandia